9 клас Українська література Сімнадцяте жовтня Класна робота Стрембицька Л.А.

Українська література доби Ренесансу і доби Бароко

План уроку

- 1. Роль православних братств, Острозької та Києво-Могилянської академій у розвитку української культури, зокрема книгодрукування.
- 2. Перші друковані книги в Україні (Буквар 1574, Апостол — 1574, Біблія — 1581).
- 3. Ренесанс і Бароко в Україні
- 4. Іван Вишенський, Іван Величковський, Семен Климовський видатні діячі української культури (оглядово).

- У XIV–XV ст. українські землі були спустошені турецькими й татарськими ордами, унаслідок чого ослаблену країну поділили сусіди
- Для захисту своїх земель наш народ створив збройні сили — козацтво, яке прославилося на всю Європу, адже захистило від турків і татар слов'янські землі.
- Незважаючи на складні умови, українці й далі творили свою культуру, науку й освіту.

Братства

Наприкінці XVI ст. в Україні виникають численні громадсько-політичні й освітні організації, відомі як братства. Братські товариства засновували, як правило, при православних церквах. Отже, до певної міри вони були й релігійними організаціями, хоча їхню діяльність уважали здебільшого світською. До братств належали переважно купці, ремісники й простолюд. Ці організації мали свій суд, скарбницю, вони засновували школи й друкарні, а деякі опікувалися хворими й нужденними, будували лікарні й притулки для бідних.

Успенське братство

В Україні найдавнішим є **Успенське братство**, яке в 1585 р. організувало школу **у Львові**, де навчалися й викладали відомі діячі культури (Памво Беринда, Йов Борецький, Кирило Транквіліон-Ставровецький).

Успенське братство у Львові

Важливу роль у громадському житті відігравали братства, що виникли в Дрогобичі, Києві, Луцьку, Перемишлі.

До Київського братства вступив гетьман **Петро Сагайдачний** разом із Військом Запорозьким.

Петро Конашевич-Сагайдачний (бл.1582-1622)

Київський братський монастир та академія

Костянтин Острозький (бл.1526-1608)

Освіта

Заснуванням шкіл в Україні уславився **князь Костянтин Острозький**, який створив кілька шкіл на Волині, з-поміж яких найвідоміша — **Острозька академія**.

Острозька академія

Острозька академія

У ній викладали філософію, богослов'я, математику, астрономію, церковнослов'янську, грецьку, латинську й польську мови; лекції читали як українські вчені, так і іноземні (здебільшого поляки й греки).

Найвідомішою пам'яткою Острозької академії є видання повної слов'янської Біблії 1581 р.,

текст якої з невеликими змінами, зробленими у XVIII ст., і досі використовують у

православних церквах. Найбільше над виданням Біблії працював ректор академії Герасим Смотрицький, видатний філолог і богослов.

Острес 1581 р.в. Acces 2006 p.g.

Герасим Смотрицький (***-1594)

Київська братська школа

Серед усіх братських шкіл найбільше значення мала Київська, заснована 1632 р. в статусі колегії. Нею опікувався митрополит Петро Могила, після смерті якого заклад було перейменовано на його честь. У Києво-Могилянському колегіумі (з початку XVIII ст. академія) викладали латиною загальноприйнятою мовою в тогочасній Європі. Отже, студенти цього закладу мал безпосередній доступ до досягнень європейської науки й мистецтва.

Петро Могила (1594-1647)

Саме в Києво-Могилянській академії, першій вищій школі східних слов'ян, навчалися філософ і письменник Григорій Сковорода, учений Михайло Ломоносов, композитори Максим Березовський та Дмитро Бортнянський, архітектор Іван Григорович-Барський, державні та військові діячі Семен Палій та Іван Мазепа.

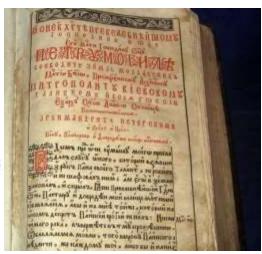
Книгодрукування

У XV ст. в Україні розквітає книгодрукування. Засновником українського друкарства став **Швайпольт Фіоль** (або **Святополк Фіоль)**, який у 1491 р. видав 2 книжки слов'янською мовою для потреб

Це книжки — **Октоїх і Часослов** — були опубліковані в Кракові).

Другий аркуш октоїха

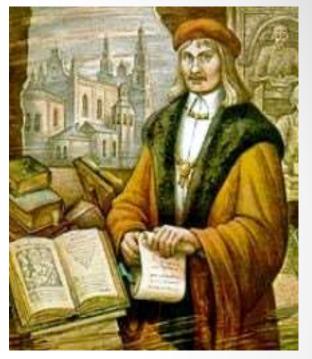
Октоїх (грец. Ὀκτώηχος «восьмигласник», «голос») — богослужбова книга Православної Церкви

Часосло́в, або молитвосло́в — церковно-богослужбова книга, містить молитви щоденних церковних служб, призначена для вжитку священиків, читців і співаків. Назва походить від слова «часи» (години) — частини церковної служби.

Книгодрукування

Працю С. Фіоля продовжив Франциск Скорина, білоруський першодрукар, просвітитель, перекладач, митець-графік, один із засновників кириличного книгодрукування, який на початку XVI ст. в Празі видрукував 23 книжки в перекладі на тодішню українськобілоруську мову (у той час Україна й Білорусь належали до Великого князівства Литовського, були пов'язані тісними культурними відносинами й спільністю книжної мови).

Франциск Скорина (1490-1551)

Книгодрукування

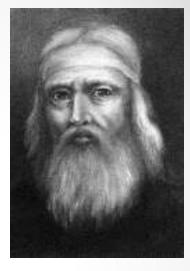
Найбільшою українською книговидавничою установою в той час була друкарня Києво-Печерської лаври, яка за перші 15 років свого існування надрукувала 40 книжок, з-поміж яких значну частину становили монументальні видання

Розвитку нашого книговидавництва сприяв славетний **Іван Федоров**, який у 1574 р. надрукував у Львові **«Буквар»** і **Апостол**, а ще через 7 років в Острозі — **Біблію**.

Іван Федоров (бл.1510-1583)

«Буквар», 1574

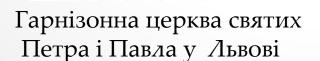
Пам'ятник Іванові Федорову в Москві

Пам'ятник Івану Феодоровичу у Львові

«Мона Ліза», або «Джоконда» Леонардо да Вінчі

Ренесанс

У XIV-XV ст. в країнах Західної Європи виникає ідеологічний і культурний рух Ренесанс. Він поширився спочатку в Італії, значно пізніше розвинувся в інших європейських країнах. В епоху Ренесансу в літературі панує латинська мова, повертається античний ідеал краси, особливу увагу звернено на цінність людської особистості, звільнення її від середньовічних догм.

Теорія літератури

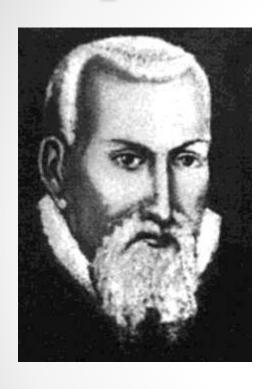
Ренесанс (від латин. renascor — відроджуюся) — епоха Відродження західноєвропейського мистецтва й літератури, що прийшла на зміну епосі Середньовіччя.

Основною ознакою Ренесансу є:

- повернення в мистецтві до античних зразків,
- проникнення науки в закони світобудови.

В Україні Ренесанс поширився із запізненням. У нашій культурі він не охопив усіх видів мистецтва, а існував у XVI ст. як окрема естетична течія, що в першій половині XVII ст. злилася з українським бароко.

Представники Ренесансу

Павло Русин (бл.1470-1517)

Найвідомішим представником українського літературного ренесансу, зіркою ренесансу в Україні є **Павло Русин**, який народився в місті Кросно, навчався у Краківському та Грейфсвальдському університетах. Писав латиною. Відома його поетична збірка «Пісні Павла Русина з Кросна», яка побачила світ 1509 р. у Відні.

Представники Ренесансу

Станіслав Оріховський (1515-1566)

Великий внесок у розвиток літератури ренесансу зробив Станіслав Оріховський, який писав переважно латинською й польською мовами. Він один із перших у європейській філософській думці став заперечувати божественне походження влади. Основною темою творчості С. Оріховського була свобода як найбільше надбання людства.

Пам'ятайте!

Назву доби Ренесанс (як і Середньовіччя та Просвітництво) пишуть з великої літери, а назву стилю — з малої (пор.: доба Ренесансу, епоха Відродження; твір, написаний у стилі ренесансу, ренесансна архітектура).

Бароко

Стиль бароко особливо проявився в літературі й архітектурі України (наприкінці XVII–XVIII ст.) й дістав назву українське бароко (а ще козацьке бароко — у красному письменстві).

Собор Святого Юра у Львові

Андріївська церква у Києві

Теорія літератури

Бароко (від італ. barocco — вибагливий, химерний) — це стиль у європейському мистецтві (XVI ст.), що прийшов на зміну ренесансу.

Добі Бароко притаманні:

↓ урочистість, пишність, складність, динамічність композиції, мінливість.

Літературі бароко властиве:

- поєднання релігійних і світських мотивів, образів;
- ↓ тяжіння до різноманітних контрастів, метафоричності й алегоричності;
- прагнення вразити читача.

Представники літературного бароко

Найяскравішими представниками літературного бароко є **Іван Величковський** і **Лазар Баранович** — у поезії,

Іван Величковський (бл.1630-1701)

Лазар Баранович (1620-1693)

Представники літературного бароко

Дмитро Туптало — у церковній прозі, **Самійло Величко** — у літописанні, **Феофан Прокопович** — у драматургії.

Дмитро Туптало (1651-1709)

Самійло Величко (1670-1728)

Феофан Прокопович (1681-1736)

Представники літературного бароко

У полемічній літературі Іван Вишенський

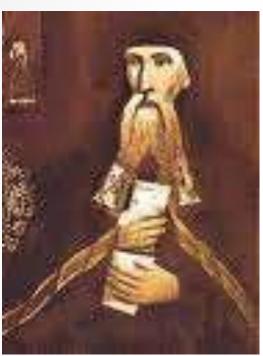

Іван Вишенський (1550-1621)

Пам'ятник Вишенському в Судовій Вишні

Полемічна література

Його твір «Ключ царства небесного» (1587), перший приклад полемічної літератури.

Основоположником полемічної літератури є **Герасим Смотрицький**

Полемічна література-література, в основі якої лежить обговорення важливої проблеми.

Полемічна література є різновидом публіцистичної прози.

Полемічна література в Україні 16-17 ст. була спрямована на захист православної віри.

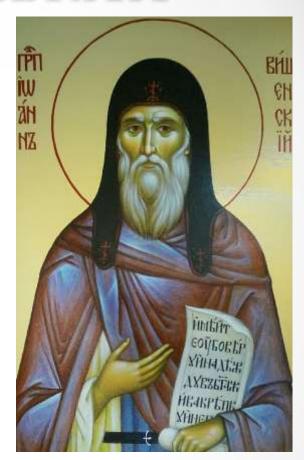
Жанри полемічної літератури:

Діалог-літературно-публіцистичний жанр, який за своєю формою є розмовою розмовою двог або кількох осіб Памфлет-публіцистичний твір на злободенну тему, в якому гостро й експресивно ,часто в сатиричній формі, висміюються й викриваються якісь негативні явища суспільства

Послання-віршовий або прозовий твір, написаний у формі звернення до певної чи багатьох осіб Трактат-(лат., обговорення, розгляд) - наукова праця, де докладно розглянуто якесь окреме питання чи проблему

Іва́н Вишенський (рус. Іоанн Вишенский; близько 1550—1621) — український релігійний і літературний діяч раннього нового часу,преподобний.

Православний монах, письме нник-полеміст. Родом з Львівщини, з містечка Судова Вишня. У 1570-х роках став ченцем Афонського монастиря в Греції, де прожив 40 років.

Преподобний Іван Вишенський

До нас дійшло шістнадцять творів письменника, здебільшого це **послання**.

Послання – це віршований або прозовий твір, написаний у формі листа чи звертання до однієї чи кількох осіб.

"Послання до єпископів" — це єдиний твір, який був надрукований за життя автора, він уважається кращим зразком української полемічної літератури. Полемічні твори були спрямовані проти Берестейської унії 1596 р. і вищого православного духівництва, яке зрадило віру.

У «Посланні до єпископів» Іван Вишенський з гострою сатирою викриває моральну ницість єпископів, які зображені жадібними й жорстокими.

Скоропис твору Вишенського

Гостро критикував увесь тодішній церковний і світський лад і вимагав простоти.

У своїх творах малював барвисті, часто гіперболічні, образи морального занепаду вищих верств, зокрема духовенства, протиставляючи їм «бідних підданих» і простих ченців. Зворушення, емоційне піднесення чергуються з гострою сатирою, сарказмом.

Він — майстер ораторсько-викривального стилю. В його посланнях були зразки реалістичного зображення дійсності. Творчість І.Вишенського вплинула на розвиток жанру сатири в українській літературі.

Семен Климовський

Прославився на весь світ піснею «Їхав козак за Дунай», яку сучасні дослідники вважають зразком давньої любовної лірики.

Семен Климовський (бл.1705-бл.1785)

Семе́н Климо́вський — козак Харківського полку, філософ, поет

Народився на рубежі XVII та XVIII століть. Помер у селі Припутні Єлисаветградського повіту Херсонської губернії (неподалік сучасного селища Мошорине, що в Знам'янському районі на Кіровоградщині) на рубежі XVIII та XI століття. Точні дата народження та смерті невідома.

Домашне завдання

Читати «Зегар цілий і полузегарок». Фігурні вірші

Використані джерела

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD
_%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9

